

GILBERTOVE OSTROVY – GILBERT ISLANDS

Obr. 1

Pri písaní článku o Sirovi Walterovi Raleighovi (pozri MR č. 2 a 3 / 2008) som sa pristavil pri priezvisku jeho nevlastného brata, vojaka a moreplavca Humphreyho Gilberta, uvažujúc o tom, či Gilbertove ostrovy (obr. 1) v Tichom oceáne nie sú pomenované po ňom. Dospel som k názoru, že nie, lebo v 16. storočí, keď on žil, končiny, v ktorých tieto ostrovy ležia, Britom ešte známe neboli a smoliar Humphrey Gilbert tým smerom ani nikdy nevyplával.

Meno Gilbert prišlo do Británie s výbojnými Normanmi a pochádza zo starogermánskeho základu „gisel“ s približným významom jasný, svetlý, oslnivý.

V priebehu storočí sa stalo nielen mužským menom, ale i priezviskom. Jedným z jeho prvých historicky známych nositeľov je svätý Gilbert zo Sempringhamu v Lincolnshire. Bol to anglický svätec anglo-normanského pôvodu z 12. storočia, zakladateľ po ňom nazvaného Rádu Gilbertínov, ktorý v priebehu anglickej reformácie zlikvidoval Henrich VIII. Svätý Gilbert zo Sempringhamu žil v rokoch 1084 – 1190, teda napodiv 106 rokov, a to i napriek všemožnému trápeniu, ktorému bol vystavený. Za svätého bol kánonizovaný roku 1202 a jeho sviatok je podľa rôznych kalendárov 4., 11. alebo 16. februára. Podotýkam, že v 13. storočí žil aj Svätý Gilbert z Caithness v Škótsku. Sú azda Gilbertove ostrovy pomenované po niektorom z nich? Existujú viaceré ostrovné kolónie, nesúce mená po svätých, tie ale majú v názve spravidla „St.“, napr. St. Helena, St. Vincent (St. = saint = svätý). To však nie je prípad Gilbertových ostrovov. Po kom sú teda pomenované?

Gilbertove ostrovy, pre Američanov aj Kingsmill Islands, ktorých domorodý názov je Tungaru, tvorí severojužne orientovaná reťaz 16 atolov (korálových ostrovov) v strednom Pacifiku. Ležia priamo na rovníku, približne na polceste medzi Havajskými ostrovmi a Austráliou, a teraz sú časťou republiky Kiribati. Ich celková rozloha je 272 km². Boli osídlené už pred našim letopočtom. Osadníci zo Samoy, Tongy a Fidži sem migrovali v priebehu 11. – 14. storočia a vzájomným splynutím všetkých vznikla etnická vetva Mikronézanov – národ I-Kiribati (CSG¹), Gilbert and Ellice Islands 043 – 054, obr 2; CSG 065 – 075, obr. 3). Už v rokoch 1537 a 1568 ostrovy čiastočne preskúmali Španieli Fernando Grijalva a Alvaro Mendan de Neyra. Roku 1606 Španiel Pedro Fernandez de Quiros zmapoval v Gilbertových ostrovoch atol Butaritari. Bolo to v časoch, keď sa objaviteľské poznatky tajili.

Ako prvý z Britov preskúmal jeden z ostrovov Nikunau roku 1765 starší kapitán John Byron (CSG, Kiribati 51, obr. 4) na lodi Dolphin. Ďalšie ostrovy tejto skupiny preskúmali roku 1788 kapitáni Thomas Gilbert na lodi Charlotte a John Marshall na lodi Scarborough cestou z Austrálie do Číny. Boli to súčasníci kapitána Jamesa Cooka, ktorý zahynul počas svojej tretej výpravy pri roztržke s domorodcami na Havajských ostrovoch roku 1779.

Edmund Fanning (CSG, Kiribati 52, obr. 5) bol americký prieskumník známy ako „Pathfinder“ (priekopník, pionier) Tichého oceánu. Na mori začínal ako stevard vo veku štrnástich rokov a ako dvadsaťštyriročný bol už kapitánom plachetnice. Zbohatol na obchode s Čínou. S lodou Betsey objavil roku 1789 v severnej skupine ostrovov Line neobývaný koralový útes Kingman, ktorý bol roku 1922 formálne pripojený k USA. Má rozlohu 0,03 km². Lagúna útesu sa používala od roku 1937 ako zastávka pre medzipristátie hydroplánov medzi Havajom a Americkou Samoou. Kotvila v nej cisternová loď. Od roku 1940 atol občas používajú rádioamatéri (volacia značka KP6 KR). Roku 1798 Fanning objavil v severnej skupine Line ostrovov neobývané ostrovy Tabuaeran a Washington a atol Palmyra. Tabuaeran bol vtedy pomenovaný podľa neho ako Fanning Island. Roku 1855 sa začala na ostrove výroba kokosového oleja na vývoz. Odvtedy bol pod britskou ochranou. Neskôr sa stal obvyklou zastávkou nórskych výletných lodí.

Obr. 2
Emise
CSG 043 – 054

Obr. 3
Emise
CSG 065 – 075

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8